

Дипломна робота магістра

з теми **«СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО
СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Хомишин Софія Борисівна

3MICT

ВСТУП

Національна доктрина розвитку освіти передбачає зростання соціальної ролі особистості, активізацію на цій основі її інтелектуального і творчого потенціалу. У Базовому компоненті дошкільної освіти, що містить норми і положення, які визначають державні вимоги до рівня розвиненості та вихованості дитини дошкільного віку, передбачається формування основ соціальної адаптації та життєвої компетентності дитини, виховання елементів природодоцільного світогляду, розвиток позитивного емоційно-ціннісного ставлення до довкілля. Тому основним завданням сучасної педагогіки є соціалізація особистості – надання допомоги дитині у процесі засвоєння соціального досвіду шляхом входження у суспільне середовище, систему соціальних зв'язків, а також оволодіння умінням відтворювати соціальні зв'язки у процесі активної діяльності [22, с. 2–11]. Це передбачає якісне, як змістовне, так і організаційне поліпшення навчання у закладах вищої освіти. Оскільки на сучасному етапі розвитку освіти мають місце суперечності між процесом формування соціально-активної особистості та умовами її соціалізації, то перш за все доцільно посилити увагу до підготовки майбутніх вихователів. Саме їм належить виконати завдання, що їх ставить суспільство перед сучасними дитячими закладами, зокрема: формування фізично здорової, гармонійно розвинутої особистості з високими морально-етичними якостями, її здібностей, нахилів, інтересів, що дасть змогу виконувати функції носія культури, активного суб'єкта соціальних відносин, здатного до навчання в освітніх закладах, подальшого саморозвитку та самореалізації. Виконання таких завдань потребує потужних змін у підготовці вихователів для закладів дошкільної освіти, зосередження уваги на озброєнні їх необхідними знаннями і вміннями.

Сучасний педагог повинен не лише засвоїти знання з теорії навчання і виховання, психології, методик викладання окремих предметів, оволодіти комплексом професійних педагогічних умінь, але й приймати активну участь у соціальному житті. Те, наскільки цілеспрямовано педагог сам задіяний у систему соціальних зв'язків, наскільки вдало засвоює і збагачує досвід своїх попередників, зумовлює його потенційні можливості як суб'єкта соціалізації дитини.

Такий підхід до організації освітньо-виховного процесу вимагає формування творчої особистості, розвиток умінь самостійно поповнювати свої знання, орієнтуватися у бурхливому потоці наукової інформації, тобто виникає проблема побудови такої концепції навчання, яка передбачає активне включення у процес навчання, максимальну реалізацію її потреб, цілей та інтересів.

У дослідженнях спостерігається спроба пояснити закономірності взаємозв'язку цих двох напрямків, що викликало необхідність дослідити ефективність дії одного напрямку через інший.

Соціально-психологічні аспекти соціалізації з урахуванням вікових особливостей характеризуються у дослідженнях К. Абульханової-Славської, Л. Божович, Л. Виготського, І. Кона, О. Леонт'єва, А. Петровського, Т. Репіної та ін. Пошуку гармонії розвитку дитини у природному та соціальному середовищі присвятив свою педагогічну діяльність В. Сухомлинський. Особливості соціалізації дітей в сім'ї вивчали О. Кононко, А. Конончук, Л. Павлова, Л. Проколієнко, А. Хрипкова та ін. Проблема входження індивіда у світ культури, формування морального досвіду та ціннісних орієнтацій особистості була предметом досліджень Н. Андреєнкової, Г. Ващенко, О. Вишневського, І. Зязюна, В. Москаленка, Р. Осипець, В. Харчева та ін. У роботах Н. Андреєнкової проблема соціалізації розглядається як сукупність ряду аспектів: соціального пізнання; оволодіння певними навичками практичної діяльності; інтерналізацію певних норм і ролей; формування на основі одержаних знань системи ціннісних орієнтацій [38, с. 15].

Велика кількість дискусій навколо поняття «соціалізація» свідчить не тільки про його складність, а й про те, що до цього часу цілісна і загально визначена теорія соціалізації не розроблена.

Результати теоретичного аналізу проблеми соціалізації особистості, а також актуальність і практична спрямованість проблеми, її недостатня розробленість і одночасно наявність передумов у педагогічній науці для її вирішення зумовили вибір теми дослідження: «Система підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку».

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка вихователів

закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – підготовка майбутніх вихователів у закладах вищої освіти до соціалізації дітей дошкільного віку.

Мета дослідження – розробка і теоретичне обґрунтування змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку, формування у них основ гармонійного світосприймання.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан розробленості проблеми соціалізації дітей дошкільного віку у педагогічній теорії та практиці.
2. Розробити педагогічну технологію визначення рівнів соціалізації дітей дошкільного віку.
3. Розробити програму спецсемінару «Теоретико-методичні основи соціалізації дітей дошкільного віку».
4. Виявити та експериментально перевірити педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дошкільника, формування у них основ гармонійного світосприймання.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз, порівняння, узагальнення даних з проблеми дослідження на основі вивчення педагогічної, психологічної, соціологічної, філософської та навчально-методичної літератури, програм, підручників для закладів вищої освіти; емпіричні – спостереження за освітньо-виховним процесом у закладах дошкільної освіти та закладах вищої освіти; вивчення досвіду застосування форм і методів соціалізації у дошкільних закладах та у процесі підготовки майбутніх вихователів; узагальнення передового педагогічного досвіду; методи соціологічного обстеження (бесіди з вихователями, батьками, дітьми, інтерв'ювання, анкетування); діагностичне тестування; метод математичної статистики; педагогічний експеримент – констатуючий і формуючий.

Практичне значення дослідження полягає в можливості використання розробленого курсу «Педагогіка загальна і дошкільна» розділ «Соціалізація дошкільника», який передбачає тісний взаємозв'язок між теоретичними знаннями

і практичними уміннями студентів; спецсемінар «Теоретико-методичні основи соціалізації дошкільників», що передбачає практичну підготовку майбутніх вихователів до здійснення процесу соціалізації дошкільників, формування у них основ гармонійного світосприймання; систему завдань для розвитку професійних умінь майбутніх вихователів; педагогічну технологію підготовки студентів до визначення рівнів соціалізації дітей дошкільного віку, яка передбачає послідовне використання діагностичних методик.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані в умовах практичної педагогічної роботи. Крім того, апробація та впровадження результатів дослідження здійснювалося шляхом публікацій та доповідей на міжнародних (3), всеукраїнських (10) та регіональних (2) конференціях та семінарах.

Результати дослідження впроваджені у освітній процес Кам'янець-Подільського ЗДО № 20.

Публікації:

– *Роль сім'ї у процесі соціалізації дошкільника* // Від творчого педагога до творчої дитини : гармонія партнерської взаємодії : зб. матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Київ : Міленіум, 2020.

Структура роботи: дипломна робота магістра складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз наукової і методичної літератури показав, що проблема соціалізації особистості залишається актуальною протягом усього існування людства і в залежності від історичних умов розвитку суспільства видозмінюються її завдання та шляхи їх вирішення. У сучасних дослідженнях проблема соціалізації особистості розглядається у філософському, психологічному, педагогічному, соціологічному напрямках, які взаємопов'язані і мають великий вплив на формування людини як соціальної особи з певним світорозумінням і світоглядом.

Доведено, що процес соціалізації особистості знаходиться у тісному взаємозв'язку із формуванням елементів світогляду, тобто світогляд – це форма суспільної самосвідомості людини, через яку вона відчуває, сприймає, розуміє, оцінює навколишній світ, сприймає своє місце і призначення в ньому. Отже, засвоєння особистістю таких компонентів світогляду, як системи знань, соціальних норм, цінностей, ідеалу, мети, а також формування основ гармонійного світосприймання, є основою її соціалізації.

Проведений теоретичний аналіз та вивчення стану проблеми соціалізації на практиці дало змогу виявити критерії дослідження рівнів соціалізації дітей дошкільного віку. На основі виділених критеріїв дослідження було визначено рівні соціалізації дітей дошкільного віку:

- 1) Високий – успішна соціалізація.
- 2) Середній – менш виражені критерії соціалізації.
- 3) Нижче середнього – негативні відхилення можна встановити вже на основі педагогічних спостережень.
- 4) Низький – негативне виявлення критеріїв соціалізації.

2. Розроблена експериментальна система професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дошкільників зорієнтована на оволодіння студентами знаннями і уміннями, які передбачають інтеграцію дитини у соціальне середовище, формування основ гармонійного світосприймання. Рекомендовано ввести у навчальний процес закладу вищої освіти спецсеминар

«Теоретико-методичні основи соціалізації дітей дошкільного віку», в результаті вивчення якого студенти навчилися визначати рівні соціалізації та розробляти власні програми соціалізації дітей дошкільного віку.

3. Опрацьована система професійно-педагогічної підготовки студентів до соціалізації дітей дошкільного віку є багатоаспектною, оскільки передбачає вдосконалення структури, змісту, форм і методів організації педагогічного процесу. Вона спрямована на формування в майбутніх вихователів професійно-педагогічних знань, практичних умінь і навичок здійснювати процес соціалізації і формування основ гармонійного світосприймання дошкільників та розвиток умінь самостійної наукової діяльності студентів; забезпечує цілісну підготовку майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку в процесі комплексної організації діяльності студентів у ЗВО (навчально-пізнавальної, науково-дослідної і навчально-практичної).

4. У процесі експериментального дослідження апробовані три етапи професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку.

Перший етап – формування системи теоретичних знань про соціалізацію дітей дошкільного віку, основ гармонійного світосприймання.

Другий етап – засвоєння практичних знань і умінь здійснювати процес соціалізації.

Третій етап – формування професійних умінь і навичок у процесі педагогічної практики в дитячих закладах, а також їх удосконалення на основі вивчення спецсемінару «Теоретико-методичні основи соціалізації дітей дошкільного віку».

Дотримання викладеної логіки професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів сприяє формуванню умінь ефективно здійснювати соціалізацію дошкільників, творчо добирати його форми і методи, конструювати і реконструювати процес соціалізації.

Результати формуючого експерименту довели, що запропонована у дослідженні система професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів сприяє формуванню готовності до здійснення процесу соціалізації дітей

дошкільного віку. Відповідно навчаючись у закладі вищої освіти, студенти оволоділи такими професійно-педагогічними вміннями:

- усвідомлювати роль соціального становлення дошкільників в гармонійному розвитку особистості;
- проектувати й організовувати процес соціалізації, формування основ гармонійного світосприймання;
- володіти психолого-педагогічними методами дослідження і діагностики рівнів соціалізації дошкільників на основі запропонованого алгоритму педагогічної технології;
- здійснювати об'єктивний особистісно-гуманний підхід до контролю і оцінки знань, умінь і навичок соціалізуватися дітей дошкільного віку;
- здійснювати процес соціалізації дошкільників, формувати основи гармонійного світосприймання, застосовуючи ефективні форми і методи роботи;
- сприяти засвоєнню і відтворенню соціального досвіду дітьми;
- складати власні програми соціалізації дітей дошкільного віку;
- співробітничати з батьками дітей, надавати їм соціально-педагогічну консультативну допомогу.

Система професійно-педагогічної підготовки сприяє також формуванню умінь особистісного і професійного самовдосконалення.

Усі ці вміння сприяють ефективному здійсненню процесу соціалізації дітей дошкільного віку.

Узагальнені проміжні і підсумкові результати експерименту підтвердили ефективність розробленої системи професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів до соціалізації дітей дошкільного віку.

Результати дослідження можуть використовуватися у подальших розробках проблеми удосконалення професійної підготовки педагогічних кадрів до соціалізації особистості у ЗВО, педагогічних училищах, коледжах, у закладах дошкільної освіти.